

Arvestatud diplomite kohta .

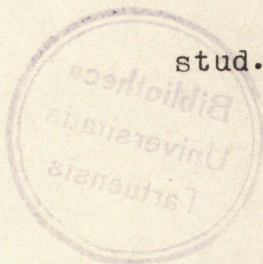
24. 10.

f. Kalmi.

E. V.
TARTU ÜLIKOOLI
ÕIGUSTEADUSKOND
24. okt 1940
№ 254
TARTU

DOKUMENTIDE VÕLTSIMINE

stud. jur. Nonna Blõško.
matr. I5828

A. A.

2556.

Lõputamised õigusteaduse. 27. XII 40. a.

Tartu 1940.

K a v a.

- I. Dokumendi võltsimisest üldiselt.
  - A. Dokumentide võltsimise üldelemendid:
    1. Dokument.
    2. Subjekt.
    3. Süüksarvatavuse eeldus.
    4. Lõpp.
    5. Katse.
  - B. Dokumentide võltsimise liigid.
- II. Materjaalne võltsimine kehtivas õiguses.
  - A. Eradokumentide järel- ja ümbertegemine.
  - B. Ametlikkude dokumentide järel ja ümbertegemine.
  - C. Muud sätted.
- III. Intellektuaalne võltsimine kehtivas õiguses.
  1. Intellektuaalne võltsimine sõna olulises mõttes:
    - a. ametalaline ja osavõtt sellest,
    - b. eraisikute poolt toimetatud.
  2. Quasi intellektuaalne võltsimine.
- IV. Võltsitud dokumendi tarvitamine.

I. D o k u m e n t i d e v ö l t s i m i - s e s t ü l d i s e l t .

Nüüdisaja seadusandlus ei tunne võltsimist üldteokoosseisuna - ei erilise hüvise alusel moodustatud süüteona, ei ka vaid teoviisi läbi iseloomustatud, erilise, kõiki immutatio veritatis juhtumeid hõlmava tegevusdeliktina.

Ka teoorial ei ole õnnestunud määritleda võltsimist erilise süüteoliigina ühe ja seejuures just võltsimisele spetsiifilise hüvise alusel. Kõik sellesuunalised katsed ebaõnnestuvad seetõttu, et võltsimisele spetsiifilistena käsitavad hüvised - õ i g u s t õ e l e , a v a l i k u s a l d u s , õ i g u s l i i k l u s e / j u l g e o l e k - on seks liiga ebamäärased ja avarad, paljusid teisigi süütegusid ja isegi kriminaalõiguslikult irrelevantseid tegusid iseloomustavad, et neid võiks käsitada spetsiifilisena, konstitueerivana ühe süüteoliigi suhtes.^{I/}

Nii ei kaitse nüüdisaja koodeksid ju karistu-

se ähvardusel erilise hüvena õ i g u s t t õ e-
 le, s.o. õigus nõuda igalt ühelt igas asjas vaid
 absoluutset tõe - moraalne õigus, mille rikku-
 mist seadusandlused ei karista süüteona.^{2/} Sel-
 list õigust pole riik alati andnud isegi valit-
 semisorganitele kui need saavad kodanikelt mõne-
 suguseid andmeid. Tõemoonutamine ning eksitusesse
 viimine muutuvad karistatavateks kas kuriteo va-
 hendina või mõningate eriliste, seadustes tähen-
 datud asjaolude olemasolul.^{3/}

Sama kunstlik ning õiglasi vastuväiteid
 väljakutsunud on ka konstruktsioon, mille järele
 võltsimise spetsiifiliseks hüviseks on a v a -
 l i k u s a l d u s. Selle vaate esindajaid on
 Ortloff, Hälschner, Geyer, Berner, Schütze,
 Foinitzky j.t.^{4/} Teistsugusel seisukohal List,
 Lening, Zižilenko ja ka UNS redaktorid. Kui kee-
 gi, ütlevad viimased, võltsib kaubaarve või ko-
 duse testamendi j.n.e., siis vaevalt küll võib
 tõendada, et võltsijat karistatakse sellepärast,

et I/ ta rikkus avalikku usaldust vekslite, testamentide või teiste sedaliiki dokumentide vastu, millised ühiskonnas liikvel või 2/ sellepärast, et kõigutas usalduse antud võltsitud dokumendi vastu. Esimene oletus oleks fiktsioon, mitte millelgi põhinev, kuna antud dokumendid üldse ei moodusta ühiskondliku õigusliikluse vahendeid, vaid ainult tõendavad üksikute sündmuste fakte. Teist ei saa aga võtta karistatavuse aluseks, kuna võltsitud dokument ei peagi äratama usaldust ning nii ei saa ju süüdlane rikkuda seda, mida pole ja juriidiliselt olema ei peagi.^{5/} Ka on avaliku usalduse mõiste liiga ebakindel ning ta ebaharilikult lai ulatus ei võimalda tal olla hüviseks mis ise loomustab teatud süütegude rühma.^{6/}

/Minz siiski leiab, et õigus tõele võiks esineda kriminaalseaduste poolt kaitstud hüvisena kuigi piiratud kujul.^{7/} /.

Eeltoodud põhjustel esinebki nüüdisaja koo-
deksites v õ l t s i m i n e, t õ e l e m i t-
t e v a s t a v a e s i t a m i n e t õ e p ä-

r a s e n a, rea kasuistlike, eeskätt v õ l t -
 s i m i s v i i s i j a e s e m e läbi i n d i -
 v i d u a l i s e e r i t u d, teatud õigushüve-
 sid ohustavate või kahjustavate tegevusdeliktide-
 na. Näit.: häbistavate, tõe- ja mittevastavate asja-
 olude avaldamine teise isiku kohta - kui süütegu
 vastu; valetunnistus - kui süütegu õigusemõist-
 mise vastu; väärtpaberite ja rahamärkide võltsi-
 mine - kui süütegu üldsuse ja riigi majanduslikku-
 de huvide vastu. Nii ka teatud võltsimiseseme
 läbi individualiseeritud, kuid samal ajal kõige
 mitmekesisemaid õigushüvesid ohustada võiva süü-
 teoliigina - d o k u m e n t i d e võltsimisena.
 See on süütegude liik, mida ühest küljest iseloo-
 mustab teoviis - immutatio veritatis, teisest
 küljest aga see materjaalne ese, milles see mõ-
 nutus teostatakse - dokument.

Dokumendi võltsimisega muudetakse või hävi-
 tatakse senised või luuakse uued õiguslike su-
 hete alused või luuakse selleks konkreetne või ka

abstraktne hädasoht. Järelikult võidakse võltsimisega kahjustada või ohustada nii üldsuse kui ka üksikisiku kõige mitmekesisemaid kaitstud hüvesid. Nii moodustab dokumentide võltsimine ühe terviku ainult teoviisis antud iseärasuste läbi. Aga dokumendi võltsimisenagi ei esine võltsimine ühe ühtlase, kõiki võimalikke dokumentide võltsimisjuhtumeid hõlmava teokoosseisuna, vaid rea võltsimisviisiga individualiseeritud teokoosseisude näol.^{8/}

Vanas doktriinis võime märgata võltsimise ja kelmuse mõistete segunemist- esiplaanil on teoviis: vale, pettus, eksitusesse viimine, mille tagajärjel kelmus ning võltsimine näivad üheloomulistena. Juba läinud sajandi algusest hakati tegema vahet - lõpliku lahenduse tõi avaliku usalduse teooria. Nüüdisaja koodeksites võime eraldada kaks järgmist voolu. I/ võltsimise ligendamine teistele süütegudele, millede koosseisu olulise momendina esineb pettus; siin võltsimist vaadeldakse kõrvalt teiste pettustega, nende hulgas ka kelmuse

sega - selline süsteem Soomes. 2/ vaatleb dokumentide võltsimist iseseisva süüteona; siäljuures mõned seadusandlused pühendavad võltsimisele eri peatükid üldises süsteemis (Ungari, Holland, Austria, Norra), teised loovad erilise rühma süütegusid avaliku usalduse vastu, kuhu, jälgides Belgia eeskuju, mahutavad ka dokumentide võltsimise.^{9/}

A. Dokumendi võltsimise üldelemendid.

I. O b j e k t.

D o k u m e n d i mõiste on kaunis lai ning mitmekesine nii teaduslikus kui ka tavalises kõnekeeles. Laiemas mõttes on dokument iga kehaline asi, milline tõestab, tuletab meelde või viitab mõnele sündmusele.^{10/} Dokumendi, kui meid huvitava võltsimise objekti, mõiste on aga nii sisu kui vormi poolest hulga kitsam. Sisu järgi on juriidilises mõttes dokumendiks vaid esemed, millised tõestavad

mõnesuguseid juriidiliselt relevantseid sündmusi ja suhteid, õigusi ja kohustusi ning valitsuse tegevust ning korraldusi.^{II/} Kuid paljud autorid ning seadusandlused mõistavad dokumendi all juriidilises mõttes ainult kirjutist ja mitte iga materjaalset eset.^{I2/}

Edasi kitsendavad toodud mõistet veel kaks asjaolu. I/ Tingimused, mis muudavad teatud eseme dokumendiks ning 2/ eseme materjaalne omadus.

Kehaline asi võib muutuda dokumendiks juriidilises mõttes kahel teel. I/ Inimese tahte läbi (Absichtsurkunde). (Asja muutmine dokumendiks on näit. asja valmistamine, asja kuju muutmine, asja varustamine märkidega, asja edasiandmine, käivusse saatmine - olenevalt dokumendi iseloomust ja tingitult seadusest või kombest),^{I3/} ning 2/ inimese tahteta (Zufallsurkunde) asja loomuliku käigu läbi. dokumendiks muutunud esemed, mida inimene tarvitab juriidiliste sündmuste tõestuseks (näit.: asitõendid kriminaalprotsessis - verejäljed, mahajäetud

esemed j.n.e). Viimaseid tavaliselt dokumentideks juriidilises mõttes ei peeta - ei pea ka ei UNS ega KrS - vaid selleks on ikkagi ainult ese, mis inimese tahte läbi selleks saanud ning on määratud tõendama juriidiliselt relevantseid fakte. Vastandina näit. Läti eelnõu annab dokumendi mõiste - paber või asi, võimeline teenima õiguslikku tähendust omavate asjaolude tõestamiseks. Hõlmab nii siis nii kirjutised kui sümboolsed dokumendid, nii inimese tahte läbi määratud kui ka juhuslikult tõendusjõu omandanud.^{14/}

Tõestav iseloom peab dokumendil olema mitte ainult koostaja vaid ka iga kolmanda silmis, samuti peab ta olema igale ühele ühtemoodi arusaadav. Tihti säilitab dokument oma tõestava jõu hiljem ka sõltumatult koostaja tahtest kuni hävimiseni, muutmiseni või kui aeg kustutades õigused ja kohustused mida ta tõestab, kustutab ka dokumendi tõestava jõu.

On täiesti ükskõik, mil viisil inimtahe muu-

dab eseme dokumendiks. Samuti on ükskõik, kas ta tõestab mõne õigussuhte (juriidiliselt relevantse) tekkimist, olemasolu või lõppemist, kas ta on määratud ainukeseks tõestajaks, või on ta kõrval veel teisigi.

Vormilisest küljest dokumendi, kui võltsimise objekti, mõiste ilmneb samuti kahes ulatuses.

I. Kirjalik dokument - väljendab sõnade ja joonistustega seda, mida dokument peab t estama. 2. Sümbolised dokumendid - esemed, millised sümbolsele kõnelevald juriidilistest suhetest, õigustest ning kohustustest (näit.: piirikivid).^{15/}

KrS mõistab üldreeglina dokumendi all k i r - j u t i s t, m i s m ä ä r a t u d t õ e s t a - m a j u r i i d i l i s e l t r e l e v a n t - s e i d f a k t e. Dokumendi kirjalikkuse nõue ei tähenda muidugi seda, et ta peaks olema kirjutatud käsitsi tindi või pliiatsiga, vaid ta võib olla ka valmistatud mehaaniliselt - litograafia, trüki j.m. teel. Üldreeglina ei oma mõiste koh-

ta tähtsust ka materjal ning väärtus.

Erandina tunnustab KrS siiski ka sümboolset dokumenti. Nii räägib §412 p.3 asjast, mis võib tõendada õiguse või kohustuse tekkimist, muutumist või kustumist. Sellise asja järel- ning ümbertegemine on sarnastatud dokumendi järel- ning ümbertegemisega. Sama § p.4 kõneleb - seadusega või sundmäärusega seatud plekktähest, žetoonist või muust märgist.. p.7 - piletist või märgist, mis tõendavad õigust pidada jahti.. p.8 - piletist või märgist, mis tõendab õigust sõita raudteel j.n.e.

Doktriinis tehakse vahet ametlike ja eradokumentide vahel.^{16/} Ametlikud on need, mille väljaandjaks on riigi vi omavalitsusasutised ning nende organid oma aktide tõestuseks; eradokumentid valmistab eraisik. Mõlemaid dokumendiliike võib veel edasi jaotada dokumentide tähtsuse järjekorras millest oleneb ka vastutuse suurus võltsimise juures.^{17/} Eradokumentideks loetakse ka need eraisiku poolt koostatavad, mis nõuavad no-

tari või mõnd muud ametlikku kinnitust.

Ei tehta vahet, kas dokument on oma- või välismaa päritoluga kui nad on määratud tõestama eraõiguslikke asjaolusid. Nõutakse vaid vastava diplomaatilise esindaja legaliseerimist. Kui neil on aga vaid avalikõiguslik iseloom - siis üldreeglina riigivõimu autoriteedi kaitse ei laiene üle territooriumi piiride, millel viimane valitseb.^{18/}

Dokumendiks ei või lugeda I. dokumendi kava, 2. ärakirja dokumendist - kui sel viimasel ei olnud iseseisvalt dokumendi iseloomu ja 3. säärast dokumendi kujulist asja, mille sisu on arusaamatu - kuid mitte võltsimise läbi arusaamatuks tehtud.^{19/} Fotopilti dokumendist tuleb samuti pidada vaid dokumendi koopiaks.^{20/}

Sellisel juhul aga, kui dokumendi ära kiri omab seaduse põhjal dokumendiga võrdse jõu (perekonnaseisu tunnistus, väljavõtted notari raamatust) on ka sellise ära kirja võltsimine võrdne dokumendi võltsimisega.^{21/}

2. S u b j e k t.

Dokumendi võltsimise subjektiks võib olla nii eraisik kui ka riigi ja omavalitsuse teenija. (Viimase poolt toimetatud ametalaline intellektuaalne võltsimine moodustab eridelikti). Süüdlaseks võib olla nii isik, kes ise tegi ümber või järel dokumendi või sisustas selle valesti, kui ka osavõtjad - abistajad, teksti autorid j.n.e. Võib juhtuda, et dokumendi tegelik valmistaja ei vastutagi võltsimise eest, kui ta näiteks polnud teadlik võltsimises või selle sihis.

Materjaalne võltsimine (dokumendi järel- või ümbertegemine) eeldab subjektina isikut, kes ei olnud õigustatud dokumenti koostama. Ametlikkude dokumentide puhul ei saa neid nii siis materjaalselt võltsida isik, kes seaduse poolt volitatud, või ülemuse seadusepärast käsku täitev ametnik. Samuti pole ka eradokumentide suhtes tegemist võltsimisega kui nad koostatakse õigustatud isiku tah-

tel ja nõusolekul. (Tahet võib muidugi avaldada ka sekleks seaduslikult volitatud isik). Kui dokumendil on mitu allkirja ja üks neist on võltsitud, loetakse dokument võltsituks neis piirides, mis puudutavad isikut, kelle allkirja on võltsitud (näit.: indossament vekslil). Samuti on süüdi dokumendi võltsimisest isik, kes koostas dokumendi küll selleks tahet ja nõusolekut avaldanud isiku nimel, kuid teades, et viimane dokumendi koostamise ajal oma tahet enam juriidiliselt avaldada ei saanud (oli surnud, meelemärkuseta, hullumeelne - näit.: peale isiku surma koostatud testament). Tuleb ka silmas pidada, et juba jõe omandanud dokumendi üle ei oma selle koostaja mingit võimu, ning selle ümbertegemine koostaja poolt dokumendivaldaja tahete vastu on dokumendi võltsimine.^{22.}

Intellektuaalse võltsimise puhul on meil tegemist dokumendivõltsijana isikuga, kes õigustatud-kohustatud koostama dokumenti, kuid ka isikuga, kes küll pole dokumendi formaalne koostaja,

kuid on õigustatud või kohustatud määrama dokumendi sisu.^{23/}

3. S ü ü k s a r v a t a v u s e e e l d u s e d .

Selleks, et dokumendi võltsimine oleks isikule süüksarvatav nõutakse, et

1. võltsija oleks teadlik, et tema poolt koostatav, ümber- või järeltehtav kirjutis on dokument ja et ta seda dokumenti võltsib.

2. võltsimine peab sündima süüdlase vabal ja tõelisel tahtel - ta ei tohi tegutseda sunni mõjul või eksituses olles.

3. võltsijal peab olema siht tarvitada dokumenti õige pähe (nii ei loeta karistatavaks dokumendi järeltegemine naljaks, oma osavuse demonstreerimiseks).

4. võltsija peab vähemalt teadma, et tegu on määratud sihiks, tarvitada dokumenti õige pähe.^{24/}

4. V õ l t s i m i s e l õ p p .

Küsimus, millisest momendist lugeda võltsimi-

X

ne lõpetatuks on leidnud nii doktriinis kui seadustikes mitu erilahendust.

1. Võltsimine on lõpetatud võltsitud dokumendi valmistamisega - Prantsusmaal, Eestis.

2. Nõutakse ka võltsitud dokumendi tarvitamist - üldreeglina Saksamaal, erandina aitab ka võltsimise faktist.

3. Ametlikkude dokumentide juures loetakse süütegu lõppenuks juba võltsimisfaktiga kuna eradokumentide juures nõutakse ka võltsitud dokumendi tarvitamist - Austria koodeks.

Vastuvõetavaim on I vaade.^{25/}

Dokumendi võltsimine on enamalt jaolt vahendiks mõnele teisele süüteoale ning samal ajal võib üksainus võltsimine olla aluseks mitmele süüteoale kuid ka mittesüütegelikule käitumisel. Juhul kui mitte tunnustada võltsimist omaette erisüüteoaks ja näha tas vaid vahendit teisteks süütegedeks, siis juhtudel kui isik pole asunud teise süüteo teostamisele, vaid piirdub võltsimisega, oleks

meil antud ettevalmistus, mis üldreegli järgi karistatav ei ole. Kuna võltsimine iseenesest loob aga küllalt suure ohu, oleks see kriminaalpoliitiliselt väär.^{26/} Kehtivas KrS on võltsimine lõpetatud võltsitud dokumendi valmimisega - s.o. kui dokument on ümber- või järeltehtud või valed andmed sisse kantud. Kui isik, kes on dokumendi võltsinud, seda ka hiljem kasutab, ei evi viimane asjaolu mingisugust iseseisvat tähendust. Kasutab aga võltsitud dokumenti isik, kes ise võltsimisest osa ei võtnud, siis sisaldab see suurematki hädaohtu kui dokumendi võltsimine iseenesest juba ning ei või jääda karistamata. Kui süüdlane tarvitab võltsitud dokumenti mõne muu süütegeliku teo vahendina (näit.: õiguste omastamine, usalduse rikkumine j.n.e.), siis seisab me ees süütegude ideaalne konkurents ning süüdlane karistatakse suurima süüteo eest.^{27/}

Võltsitud dokumenti võib kasutada nii võltsija teadmisel kui ka teadmata, viimasel juhul on

võimalik ka sellise dokumendi süüline tarvitamine, milline oli võltsitud igasuguse süütegeliiku sihita .

Dokumendi tarvitamise all mõistame igat tegevust, mille abil võltsitud dokument asendab endaga õiget, teiste sõnadega, mille abil tarvitaja püüab viia kolmandat isikut valearvamusele. Siinjuures ei ole sugugi tähtis, et see tal ka õnnestuks, vaid tarvitamine loetakse lõppenuks võltsitud dokumendi esitamisega kuigi kolmas isik kohe aru saab, et tegemist on võltsitud dokumendiga.^{28/}

5. K a t s e .

Karistatav on ainult lõpetatud võltsimine, mitte aga võltsimise katse kuigi viimane oleks mõeldav nii dokumendi ümber- ja järeltegemisel kui ka võltsitud dokumendi tarvitamisel. See on sellepärast, et võltsimine on tunnustatud süüliks käitumiseks vaid abstraktse ohu pärast mille ta moodustab ettevalmistusena teistele süütegudele.^{29/}

B. Dokumentide võltsimise liigid

Võltsimise teokoostis üldiselt eeldab kõige pealt mehaanilist tegevust, mis teadvalt sihitud võltsdokumendi valmistamisele sihiga tarvitada teada õige pähe - s.o. pettuse sihiga. Vale tunnistamisest ta erineb selle poolest, et ei või kunagi teostuda vaid suuliselt. Kelmusest erineb ta sellega, et teokoostiseks ei ole oluline ei pettuse õnnestumine, ei siht kasu saada. 30 $\frac{1}{2}$

Dokumendi võltsimisi eristatakse teoviisi järgi kõigepealt materjaalseks ja intellektuaalseks võltsimiseks.

Materjaalsele võltsimisele on oluline vaid dokumendi formaalse ehtsuse moonutamine, kuna see, kas dokumendi sisu tõele vastab siinkohal mingit tähtsust ei evi. Ta piirides eristame samuti teoviisi alusel veel kaks liiki - I. dokumendi järrelt tegemine (изготовленіе подложных документов, Fälschung) ja 2. dokumendi ümbergrütnen-

g e m i n e (peredelka dokumenta, Verfälschung). Esimene on dokumendi võltskoostamine teise isiku või asutise nimel. Selleks on küllaldane teksti alla/kirjutamine võõral nimel vastava volituseta või olemasolevale õigele allkirjale liisada võlts tekst. Ümbertegemine on olemasoleva tõelise dokumendi sisu muutmine olulise osa juurdelisamise, kustutamise või ümbertegemise kaudu. Muutused peavad toimetatud olema peale dokumendi koostamist - vastasel korral intellektuaalne võltsimine. Milline on oluline osa on fakti küsimus, igal juhul peavad olema ümber tehtud need dokumendi osad, mis omavad õiguslikku tähendust.^{31/}

I n t e l l e k t u a a l s e võltsimise olu (aktova jaložj, Lugurkunde) moodustavad kaks elementi; esiteks formaalselt ehtis dokument (s.o. dokument, milline tõesti koostatud asutise või isiku poolt või viimase volitusel, kellelt näidatud ja mida pole mittepädeva isiku poolt ümbertehitud) ja teiseks sellise dokumendi tõelette vastav sisus-

tamine. Sisustajana on käsitatav nii isik, kes õigustatud-kohustatud koostama dokumenti kui ka isik, kes küll pole formaalne koostaja, kuid on õigustatud või kohustatud määrama dokumendi sisu. Vastavalt sellele on formaalselt õige ja ehtsa dokumendi vale sisustamine mõeldav kahel kujul; esiteks, vale sisustamisena isiku poolt, kes õigustatud või kohustatud koostama dokumenti - s.o. intellektuaalne võltsimine sõna olulises mõttes, teiseks, vale sisustamine isiku poolt, kes õigustatud või kohustatud ainult määrama dokumendi sisu. Viimast eriliiki intellektuaalset võltsimisest üldises mõttes nimetab prof.H:Kadari quasi intellektuaalseks võltsimiseks.^{32/}

Esimesel juhul võib koostaja olla kas eraisik või ametnik. Ametniku poolt dokumendi tõeale mittevastavat sisustust nim. a m e t a l a l i s e k s intellektuaalseks võltsimiseks, mida tuleb käsitleda KrS kohaselt erideliktina.

Põhimõtteliselt on dokumendi valesisustus eraisiku poolt, kes õigustatud dokumenti koostama, ka-

ristamatu tegu; küll võib ta teatavatel tingimustel olla karistatav kui kelmus või kui usalduse kuritarvitus j.n.e.^{33/} Kuid seadustikes leidub kasuistlikke sätteid, millised karistavad teatud juhtudel ka eraisikute poolt korda saadetud dokumentide intellektuaalset võltsimist.

Mõned teoreetikud ei tunnusta intellektuaalse võltsimise juhtumeid üldse võltsimise eriliigina ning peavad õigemaks neid vaadelda võltsimisega suguluses oleva käitumisena.^{34/}

II. Materjalne võltsimine kehtivas õiguses.

A. Eradokumentide järel- ja ümbertegemine.

Asume nüüd vastavate teokoostiste analüüsi juurde kehtivas õiguses. Dokumendi võltsimise üldtekoostist KrS ei anna. Vastavad sätted, mis koondatud eriosa 21.peatükki, on võrdlemisi ka-suistlikud. Vaatleme tähtsamaid.

Leiame a) süüteo, mis seisneb õiguste või kohuste tekkimist, muutmist või kustumist tõendada või va dokumendi järel- või ümbertegemises õige pähe tarvitamise sihiga või teades, et tegu oli määratud selleks sihiks.

Tegu: materjalne võltsimine nii dokumendi järel- kui ka ümbertegemise näol. Ei ole oluline, kas võltsitud dokumenti mahutatud andmed vastasid tõele või olid valed. Dokumendi võltsi-

mine võib olla täielik (eeskätt järeltegemise teel) või osaline. Olulise osana esinevad allkiri, aeg, koht, väärtus j.n.e. Kui dokumendi olemasolu on sõltuv vorminõuete täitmisest, siis peab ka järeltehtud dokument neile nõuetele vastama ning ka ümbertegemine ei tohi dokumenti vormiliselt tühiseks teha. (Sel juhul oleks vaid tegemist dokumendi rikumisega, mida käsitleb KrS §407 dokumendi kohta, mis tõendab teise isiku perekonnaseisu). Võltsimine on täide saadetud koostamise või ümbertegemise teostamisega.

Subjekt: iga isik (ka riigi ja omavalitsuse teenija), kes ei olnud õigustatud, või õigustatud isiku poolt volitatud säärast dokumenti koostama või ümber tegema.

Süüksarvatavuse eeldused. Tegu on süüksarvatav vaid otsese või kaudse tahtluse korral. Otsesest tahtlusest näeme kui tegijal on siht tarvitada võltsitud dokumenti õige pähe. Sellest aga, et tegu on karistatav ka siis, kui võltsijal endal ei ol-

olnud sellist sihti, kuid ta teadis, et võltsimine selleks määratud, näeme, et seaduse põhjal piisab ka kaudsest tahtlusest.

Katse ei ole kahtistatav.

Karistus - vangimaja mitte üle kuue aasta.

(Krs § 409, UNS § 440).

Objekt. Objektiks võivad olla vaid need dokumendid, mis on koostanud (või mida võis koostada) eraisik - nii siis eradokumendid. (Minz leiab küll, et selles § is on tegemist nii era- kui ka ametlikkude dokumentidega, mis tõendavad õigusi-kohustusi. § 410 aga ainult ametlikkude dokumentidega kusjuures nad ei pruugi tõendada õigusi-kohustusi). On ükskõik kas dokument on määratud eraisikule või ametiasutusele. Samuti see, kas dokument oli varustatud ametliku tõestusega või mitte. Pole ka tähtis kas dokument kuulus nn. formaalsete tõenduste hulka (näit. TKS järgi) või mitte. Samuti on ükskõik kas dokumendi õiguslik sisu kuulus eraõiguse või avalikõiguse valdkonda.

Süüteo negatiivse elemendi moodustab isiku nõusolek või volitus, kes dokumendi koostas või oli selleks õigustatud. Kuid on vajalik, et nõusolek või volitus enne koostamist või ümbertegemist oleks antud.

B. Ametlike dokumentide järel- ja ümbertegemine.

Teise süüteo materjaalse võltsimise alalt moodustab riigi või omavalitsuse asutuse või teenija poolt nende ottoimingu, määruse või korralduse tõendamiseks välja antud dokumendi järele või ümbertegemine õige dokumendi pähe tarvitamise sihiga või teades, et tegu oli määratud selleks sihiks.

Tegu: samuti kui eelmises teokoostises dokumendi järele- või ümbertegemine - s.o. materjaalne võltsimine.

Subjekt: samuti iga isik, kes ei olnud õigus-
tatud või kohustatud säärast dokumenti koostama või
ümber tegema.

Süüksarvatavuse eeldused. Tegu karistatav
otsese ja kaudse tahtluse puhul. Nõusolek ei kõrval-
da seadusevastasust. Katse ei ole karistatav.

Karistus - vangimaja mitte üle kuue aasta. (KRS
§ 410, UNS §441).

Objekt: - dokument, mis tõendas riigi või oma-
valitsuse asutuse või teenija toimingut, määrust
või korraldust - s.o. ametlik dokument. (KRS § 598
viimane lõige määrab ära, keda tuleb mõista antud sea-
dustiku käsitamisel riigi- või omavalitsusteenija
mõiste all. Selleks loetakse isikut, kes kannab ko-
huseid või täidab ajutist ülesannet riigi või oma-
valitsuse teenistuse alal. Mõiste on siin nii siis
hulga laiem kui Riigiteenistuse seaduse järgi).
Ametliku dokumendi seaduspäraseks koostajaks võib
olla nii hästi üksikisik kui ka ametiasutus. Amet-
lik dokument on tavaliselt seotud kindlaksmääratud

vormiga. Objektiks võib olla mitte ainult olemasoleva ametiasutuse dokument, vaid ka säärase ametiasutuse või ametikoha kui ka surnud ametniku dokument, millel kaasajal võib olla õiguslik jõud. Samuti võivad vaadeldud süüteo objektiks olla ka välismaa ametiasutuste ja ametnikkude dokumendid, mitte aga fiktiivse ametiasutuse või ametniku nimel koostatud dokumendid.

Vaadeldud kaks materjaalse võltsimise liiki erinesid nii siis teineteisest peamiselt objekti alusel - esimeses era-, teises ametlik dokument. Esimeses nõusolek kõrvaldas süüksarvatavuse, teises mitte.

C. Muud sätted.

Nimetada võiks veel KrS § 407 - teise isiku perekonnaseisu tõendava dokumendi järele- või ümber-tegemine, rikkumine, peitmine, haaramine - selle isiku perekonnaseisu varjamise ja muutmise sihiga või teades, et ta tegu oli määratud selleks sihiks.

Siin on materjaalse võltsimisega sarnastatud ka dokumendi rikkumine, peitmine, haaramine.

Muud materjaalset võltsimist käsitlevad sätted KrS on kasuistlikud, loendades üksikuid dokumendi liike, mille võltsimist karistatakse kergemalt. Nii § 4II (isikutunnistus, peatus-, sõidu-, puhkeluba, hobusepass^{35/}). Selles sättes antud teokoostis privilegeerub omakorda kui 1. tehakse ümber ainult tähtaeg või viibimiskoht, 2. kui sarnast dokumenti ei tarvitatud õige pähe ega antud edasi. Sel asjaolul privilegeerub ka KrS § 4I2 teokoostis, kus juurde tuleb veel üks privilegeeriv põhjus - kui tõendatav asjaolu vastab tõele. Kvalifitseerivaks asjaoluks on mõlemas §§, kui nimetatud dokumentide järel- või ümbertegemine on süüdlasel äriajamiseks.

III. I n t e l l e k t u a a l n e v õ l t s i m i - n e k e h t i v a s õ i g u s e s .

I. Intellektuaalne võltsimine sõna olulises mõttes.

A. Ametalaline ja osavõtt sellest.

I n t e l l e k t u a a l s e v õ l t s i m i s e a l a l .

(ebatõelise olukorra kirjeldamine vormiliselt õiges dokumendis) võime kehtivas õiguses eristada kolm põhitüüpi. Intellektuaalse võltsimise üldteokoostist KrS ei tunne. Esiteks leiame siit ametalalise intellektuaalse võltsimise, teiseks eraisikutel poolt toimetatud intellektuaalne võltsimine. Mõlemaid kokku võime nimetada intellektuaalseks võltsimiseks sõnaolulises mõttes - s.o. dokumendi vale sisustamine isiku poolt, kes õigustatud või kohustatud koostama dokumenti. Kolmandaks esineb n.n. quasi intellektuaalne võltsimine - s.o. isiku poolt, kes küll pole formaalne dokumendi koostaja kuid on õigustatud-kohustatud määrama dokumendi sisu.

Esimese teokoostis on toodud ametalaliste süütegude peatükis (KrS § 628, UNS § 667). Süütegu seisneb I. riigi või omavalitsuse teenija poolt dokumendi kokkuseadmises, milles ebatõigelt kirjeldatakse selle dokumendiga tõendatavat as-

jaolu.

2. riigi või omavalitsuse teenija poolt valeteadete kandmine raamatutesse, mis on seatud rahasummade või muude asjade ülestähendamiseks või muude sissekirjutiste jaoks, mis tähtsad valitsemiskorrasuhtes.

Subjekt: iga riigi või omavalitsuse teenija (KrS § 598 viimases lõikes antud mõiste kohaselt - vaata eelpool), kelle teenistuskohuste hulka kuulus vastava dokumendi koostamine või raamatupidamine.

Süüksarvatavuse eeldus: otsene või kaudne tahtlus (viimane vaieldav^{36/}). Katse ei ole karistatav.

Karistus - vangimaja mitte üle kuue aasta, privilegeeritud juhtumil vangimaja mitte üle kuue kuu.

Tegu: ametalaline intellektuaalne võltsimine kas ametliku dokumendi koostamisel või sissekannete tegemisel teenistusalastesse raamatutesse. Raamatud

võivad olla määratud kas rahasummade või muude asjade ülestähendamiseks kui ka muude sissekirjutiste jaoks, mis tähtsad valitsemiskorra suhtes. Tähtsus valitsemiskorra suhtes on muidugi faktiküsimus. Dokumendi koostamiseks ei või lugeda ärakirja valmistamist, küll aga selle tõestamist. Ei evi tähtsust asjaolu kas dokument on vale kõigis suhetes, või ainult osaliselt. Kui koostaja tahtlikult vaikis mõnest temale teadaolevast andmest, siis oleneb konkreetsest juhusest, kas neil on olulist tähtsust dokumendi sisu valeks tunnistamiseks. ^{38/}

Priviligeeritud juhtumi moodustab, kui teadvalt vale kirjeldus mahutatakse KrS § 412 nimetatud dokumentidesse nagu 1. tervise, elukombe või vanuse tunnistus, 2. tunnistus avaliku maksu, lõivu või muu maksu kergenduse saamise, või vabastamise, või riikliku või omavalitsusliku abi saamise kohta, 3. teenistuslepingu leht või raamat, 4. dokumendid, mida tarvitatakse teatiseks, või paberite sissetulemise või liikumise tõendamiseks või asjaajamise vormide

ja viiside täitmiseks j.n.e.

Osavõtu küsimus ametialalises intellektuaalses võltsimises. KrS üldosa järgi erisüütegudes, mis iseloomustatud erisubjekti läbi (delictum proprium) võivad kihutajaks ja kaasaitajaks olla vaid isikud, kelle eriseloom vastab süüteotegija omale (antud teokoostises riigi või omavalitsuse teenija). Meie oludes on aga tegelik elu kutsunud välja kriminaalpoliitilise nõude, mille järgi tuleb karistada ka eraisikuid juhul, kui need kihutavad ametnikke ametialasele võltsimisele. Nii tuli KrS sisse võtta uus norm, mille teokoostis seisneb riigi või omavalitsuse teenija kihutamises dokumendi koostamisele, milles teadvalt ebaõigelte kirjeldatiga selle dokumendiga tõendatavat asjaolu (KrS § 414').

Subjekt: iga isik, välja arvatud riigi või omavalitsuse teenija.

Süüksarvatavuse eeldus: - ainult otsene tahtlus - siht, et intellektuaalne võltsimine ametniku poolt

toimuks. Katse ei ole karistatav. Karistus - vangimaja mitte üle kuue aasta.

Ametalalisele intellektuaalsele võltsimisele sarnaneb ka kirjalikkuse osas (ametlikus teadaandes või tunnistuses ettevaatamata suusõnal või kirjalikult ebaõigete teadete andmine, millest järgne tähtis kahju valitsemiskorrale või riigi-, omavalitsuse- või erahuvidele) ka KrS § 629 antud teokoostis, kuid pole enam tegemist mitte tahtliku ebatõega, vaid tegu on süüsarvatav ettevaatamatuse puhul Karistus - arest mitte üle kuue kuu.

B. Erasisikute poolt toimetatud intellektuaalne võltsimine.

Ka KrS ei leidu üldist teokoostist erasisikute poolt toimetatud intellektuaalse võltsimise jaoks ja nii on põhimõttelikult erasisikute poolt toimetatud intellektuaalne võltsimine süütegu vaid alltoodud kasuistlikel juhtumel.

a). Teadvalt valetunnistuse väljandmine tervisliku sei -

s u k o r r a k o h t a a r s t i p o o l t, k e s
e i s e i s a r i i g i v ò i o m a v a l i t s u
s e t e e n i s t u s e s (KrS § 4I3, UNS § 444).

Tegu: dokumendi intellektuaalne võltsimine.

Subjekt: arst, kes ei seisa riigi või omavalit-
suse teenistuses. Arsti kutsealal töötamise õigus on isiku
isikul, kes I. lõpetanud Tartu ülikooli arstiteadus-
konna arstiastmega, 2. kuulub E.V. kodakondsusesse
3. valdab riigikeelt. (Tervishoiu personali kutsete-
gevuse seadus).

Süüksarvatavuse eeldus - otsene või kaudne taht-
lus. Katse ei ole karistatav. Karistus vangimaja mit-
te üle kuue kuu. Sama karistus/ ähvardab antud doku-
mendi materjalset võltsijat, kelleks võib olla iga
isik. (KrS § 4I2 p.I.)

Objekt: valetunnistus tervisliku seisukorra
kohta.

Minz leiab, et see säte, mille ajaloolised juu-
red ulatuvad prantsuse revolutsioonigaegsesse seadus-
andlusesse, on mõnevõrra kitsalt formuleeritud. Ars-

ti kõrval oleks pidanud esinema ka velsker ning samuti pole alust piirdudes tunnistusega tervisliku seisukorra kohta välja jätta näiteks rõugetunnistuse. Nii on Läti eelnõu laiendanud sätte ka velskerile ning võltsimise objektina nimetab igasuguseid arstlikke tunnistusi.

b). tunnistajana oma allkirjaga dokumendi kinnitamine, mis seaduse põhjal nõuab sarnast kinnitust ja kui see dokument või kinnitus teadvalt valesti kirjeldas seda asjaolu, mille kohta käis kinnitus.

Subjekt - iga isik.

Süüksarvatavuse eeldus: otsene või kaudne tahtlus. Katse ei ole karistatav. Osavõtt üldistel alustel. Karistus - vangimaja mitte üle kuue aasta (KRS § 414 p.I).

Objekt: dokumendid, mis seaduse järgi nõuavad tunnistajate kinnitust allkirja kaudu.

Tegu: intellektuaalne võltsimine. Eriti on teokoostisele vajalik, et dokument oli säärast liiki, mis seaduse põhjal nõuab tunnistaja allkirja, kusjuures on ükskõik, kas tunnistaja allkiri tõendas dokumendi sisu, dokumendi olemasolu, allkirja ehtsust või allakirjutaja teo- või õigusvõimet. Ka kõigi nende asjaolude kohta eraldi võib ebatõde aset leida. Teokoosseis on täide saadetud dokumendi koostamisega.

c). Teadvalt valesti kirjeldamine seaduse põhjal peetavates kaubaraamatutes või neist väljakirjutatud kaubaarvetes, nende raamatute läbi tõendatavat asjaolu kui nimetatud raamatud või arved esitatakse sellekohasele asutusele tähendatud asjaolu tõendamiseks.

Subjekt: iga isik.

Süüksarvatavuse eeldus: otsene või kaudne

tahtlus (teadvus valest).

Objekt: seaduse põhjal nõutavad kaubaraamatud või neist välja kirjutatud kaubaarved.

Tegu: intellektuaalne võltsimine. On nõutav, et võltsiti vaid seesuguseid kaubaraamatuid või nendes^t väljakirjutatud kaubaarveid, millede koostamine oli vastavale isikule seaduse põhjal kohuslik ja millel oli n.n. formaalse tõenduse jõud. Kuid on nõutud samuti nende tarvitamine s.o. kui need dokumendid olid esitatud vastavale asutusele (kohus, maksuamet, konkursivalitsus j.n.e.) kes neid tõendusena oli kohustatud vastu võtma. Nii on teokoosseis täide saadetud alles raamatute või arvete esitamiseega.

2. Quasi intellektuaalne võltsimine.

Quasi intellektuaalse võltsimise teokoosseisu sisaldab KrS § 414 p.I. - s e l l e k o h a s e
v õ i m u e e s a s j a o l u t e a d v a l t
v a l e s t i t õ e n d a m i n e , m i d a p e a b

kantama sisse perekonnaseisu, või notariaal- või kinnistusaktidesse, või kinnistusraamatusse, kui selle tõenduse põhjal tehti või tõestati sarnane akt, või kanti sissekirjutus raamatusse.

Subjekt: iga isik.

Süüksarvatav otsese või kaudse tahtluse puhul.

Objekt: Perekonnaseisu-, notariaal- või kinnistusaktid või raamatud. Teokoosseisuks on vajalik, et riigi ja omavalitsuse teenija oli vaid vahendiks (ka ettevaatamatult -vaieldav) sisuliselt vale dokumendi koostamisel; et (vale) asjaolu, mis dokumenti sisse kanti, kuulus seaduspäraselt tõendamisele eraisiku, ja nimelt süüdlase kaudu; ja et koostaja - riigi või oma alitsuse teenija - enne koostamise lõppu ei taibanud võltsimist ning akt tõestati või sissekirjutis kanti raamatusse - teokoosseis on täide saadetud nii siis dokumendi koostamisega.

Nagu nägime tunnistab KrS dokumendi võltsimist iseseisva süüteona, mis on antud võltsimise (koostamine, ümber- või järeltegemine) lõppemisega. Ei ole nõutud võltsitud dokumendi tarvitamine, milline on iseseisva teokoostisena arvatud võrdseks võltsimisega.

IV. Võltsitud dokumendi tarvitamine.

Teadvalt järel- või ümber- tehtud või vale tõendust sisaldava dokumendi tarvitamine või õige pähe edasiandmine karistatakse niisama kui sarnase dokumendi järel- või ümber- tegemine või kokkuseadmine.

(KrS § 415, UNS § 448)

Subjekt: iga isik, välja arvatud sama dokumendi võltsimisest osavõtjad.

Süütsarvatavuse eeldus - ainult otsene tahtlus (siht -ehtsa pähe, seega teist isikut petta). Katse

Karistus vastavalt võltsimise ja objekti ise-loomule - see on karistuse raskus langeb ühte karistusega antud võltsimise eest.

Tegu: võltsitud dokumendi tarvitamine või edasiandmine. Edasiandmise all on mõeldud võltsitud dokumendi kui asja teise kätte toimetamine (vahenditult kui ka vahendlikult näiteks posti teel). Tarvitamine on aga igasugune tegu, millega teisel isikul võimaldatakse tajuda võltsitud dokumenti (ka ettenäitamine, ettelugemine). Ei ole vajalik teokoosseisule, et teine isik usuks dokumendi ehtsust. Teokoosseis on teostatud ka siis, kui isik, kellele näiteks võltsitud dokument ette näidati, viibimata taipas, et ta ees on võltsitud dokument. Tarvitamine ei haara aga võltsitud dokumendi hoidmist. Samuti ei loeta tarvitamiseks võltsitud dokumendi (kinnitamata) ära kirja või tõlke esitamist või edasiandmist, küll aga võltsitud dokumendi esitamist näiteks notarile vastava ära kirja või tõlke tegemiseks või nende kinnitami-

seks. Samuti ei ole tarvitamine suuline seletus (ettenäitamiseta) dokumendi olemasolu kohta.

Tarvitamine ei ole osavõtt võltsimisest, vaid erisüütegu, kuid mõlema teo toimepanemisel ühe isiku poolt tekib ideaane konkurents, kui võltsimine toimus vastava teokoosseisu kohaselt ehtsa pähe tarvitamise sihiga. Vastasel korral on antud kaks eri süütegu.

Kasutatud kirjandus.

- K.Saarmann ja K.Matto "Kriminaalseadustik" (KRS)
Tallinn, 1937.
- H.Kadari artikkel "Õigus" 1933 nr.3.
- N.S.Tagantsev - P.N.Jakobi "Ugolovnoe Uloženie" (UNS)
Riiga 1922.
- S.V.Poznõšev "Osobennaja tsastj Russkago ugolovna-
go prava." Moskva 1905.
- A.Žižilenko "Podlog dokumentov" 1900.
- P.M.Minz "Kurs Ugolovnago Prava" Osobennaja tsastj.
Riiga 1928.

- I/ H.Kadari.op.cit.lhk.I01,I02.
- 2/ M.M.Freund "Lug und Trug" lhk.6I.
- 3/ Tagantsev-Jakobi.op.cit.lhk.^{824/08} Vrdl.Žižilenko.
op.cit.lhk.450. Minz.opcit.lhk.I80.
- 4/ lähemalt vt. Žižilenko.op.cit.lhk.476.
- 5/ "Objasnenija V" lhk.I48.
- 6/ Žižilenko.op.cit.lhk.50I.
- 7/ Minz.op.cit.lhk. 180.
- 8/ Tagantsev-Jakobi.op.cit.lhk.9I0, H.Kadari.op.cit.
lhk.I0I,I02, vrdl.Žižilenko 5I4.lhk.op.cit.
- 9/ Žižilenko.op.cit.lhk. ~~911/1~~ 344.
- IO/ Tagantsev-Jakobi.op.cit.lhk. ~~911/1~~.
- II/ Teisiti Žižilenko.op.cit.lhk.539 ....po ustono-
vivseisja v ruskom razgovorno-literaturnom (ne
toljko v odnom juriditseskom) jazöke terminolo-
gii, pod dokumentom razumejetsja nepremenno pisj-
mennöi akt. V etom otlitsie nasego ponjatija "do-
kument" ot nemetskago "Urkunde", pod kotoröm ra-
zumejetsja ne toljko pisjmennöi akt, no i vsja-
kij materialjnöi predmet, mogustsij svideteljst-
vovatj o tsem libo." Samuti Poznösev.op.cit.lhk.
397."Dokument v juriditseskom smösle etogo slo-
va predstavljajet soboju zapisj... "Dokument
po sustsestvu jestj pismennöi akt..
- I2/ Minz.op.cit.lhk.I82.
- I3/ K.Saarmann-¹¹.Matto.op.cit.lhk.2I2.

- 14/ Minz.op.cit.lhk.193.
- 15/ Tagantsev-Jakobi.op.cit.lhk.911j.j., Minz.op.cit.lhk.183."Itak, pod ponjatie "Dokumenta" podhodjat pomimo pisjmennoh aktov vsjake predmeto, udostoverjajustsie sustsestvovanije ili prekrastsenie prava ili objazonnosti, kak-to mezevoe znaki, zestjanki, zetono, kleimo, petsati, gerbo, monogrammō i drugie znaki, sviđeteljstvujustsie ob obstojateljstvah, imejustsich pravovoe snatse-
16/ nie.
- 16/ Minz.op.cit.lhk. ~~193~~ 184.
- 17/ lähemalt vt. Tagantsev-Jakobi.op.cit.lhk.918.
- 18/ Minz.op.cit.lhk.184,5.
- 19/ Saarmann-Matto, lhk.202.
- 20/ Taganzev-Jakobi.op.cit.lhk.913.
- 21/ '-''- ''- ''- '' 915.
- 22/ -''- ''- ''- '' 920.
- 23/ H.Kadari.op.cit.lhk.99, vrdl.Žižilenko.op.cit.lhk.15,16.
- 24/ Tagantsev-Jakobi.op.cit.lhk.920j.j. vrdl.Poznoseb.op.cit. "So storono bnutrennei sostav podloga predpologajet umōsel, i pritom spetsialjnōi, t.e. ne toljko soznanie vinivnago, tsto on izgotovljaet faljsivōi dokument, nō i namerenie jego upotrebitj etot dokument a nastojastsii.
- 25/ Poznōšev "Osobennaja Tsasjtj Russkago Prava" lhk.393,400.

- 26/ Poznõšev.op.cit.lhk.395j.j., Minz.op.cit. lhkI86.
- 27/ Tagantsev-Jakobi.op.cit.lhk.928.
- 28/ -do-
- 29/ -do-
- 30/ Minz.op.cit.lhk.I85.
- 31/ Žižilenko.op.cit.lhk.709.
- 32/ H.Kadari.op.cit.lhk.99.
- 33/ -do- " I04,I05., Tagantsev-Jakobi.
op.cit.lhk.910.
- 34/ näit. Poznõšev.op.cit.lhk.339, ...praviljneje od-
nako kazalosjbõ võdelitj ih (slutsaii, kogda do-
kument javljajetsja praviljnõm s formaljnoi sto-
ronõ no lživõm po soderžaniju) iz podloga i paz-
smatrivatj kak podstvennõje posljednemu dejanija.
- 35/ Minz.op.cit.lhk.I89. - Snishoždenie k podlogu
pasportov i t.p. bumag pozaimstvovano iz franzus-
kago prava,kotoroe, posle vvedenija v I789 godu
pasportnoi sistemõ, sotslo neobhodimõm stšitatj-
sja s estestvennõm stremleniem emigracii uklonitj-
sja ot svjazannogo c pasportom tjagostnago polit-
seiskogo kontrolja.
- 36/ Minz.op.cit.lhk.60.
- 37/ -do-
- 38/ Minz.op.cit.lhk. 191.